

รายงานสรุปความรู้จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่อง การใช้ฟ้าทะลายโจร

“ฟ้าทะลายโจร”เป็นสมุนไพรที่มีสรรพคุณบรรเทาอาการเจ็บคอ บรรเทาหวัด ปัจจุบันพบว่ากำลังเป็นกระแสนิยมเกี่ยวกับการนำไปใช้รักษาโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส (COVID-19) หรือรับประทานเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน(ข้อมูลทั้งหมดนี้สามารถหาได้ตามหน้าเว็บไซต์ต่างๆ) เพื่อไขข้อข้องใจดังกล่าวจึงนำไปสู่การประเมินหลักฐานเชิงประจักษ์

คำถาม

ฟ้าทะลายโจรสามารถรักษา โรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส (COVID-19)ได้หรือไม่

ฟ้าทะลายโจรสามารถเสริมสร้างภูมิคุ้มกันได้หรือไม่

หลักฐานที่พบ

ชื่อยา ฟ้าทะลายโจร

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Andrographis paniculata* (Burm.f.) Wall. ex Nees

สารสำคัญ

ฟ้าทะลายโจรส่วนเหนือดิน จะมีสารสำคัญจำพวก ไดเทอร์ปีนแลคโตน (diterpene lactones) หลายชนิด ได้แก่ แอนโดกราโฟไลด์ (andrographolide; AP1), นิวแอนโดกราโฟไลด์ (neoandrographolide; AP4), ดีออกซีแอนโดกราโฟไลด์ (deoxyandrographolide), 14-ดีออกซี-11,12-ไดดีไฮโดรแอนโดกราโฟไลด์ (14-deoxy-11,12-didehydroandrographolide; AP3) ซึ่งสารสำคัญเหล่านี้จะมีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาแตกต่างกันไป

ในวัตถุดิบฟ้าทะลายโจรที่ดี ควรจะมีปริมาณแลคโตนรวมคำนวณเป็น แอนโดกราโฟไลด์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 6.0 โดยน้ำหนัก ผงสมุนไพรฟ้าทะลายโจรควรมีสีเขียวเข้ม มีกลิ่นอ่อนและมีรสขมมาก

ข้อบ่งใช้

1. บรรเทาอาการเจ็บคอ
2. บรรเทาอาการของโรคหวัด (common cold) เช่น เจ็บคอ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

ขนาดและวิธีใช้ สำหรับบรรเทาอาการหวัด เจ็บคอ

1. รับประทานใบฟ้าทะลายโจรสด ๒-๓ ใบ ก่อนอาหาร เข้า-กลางวัน- เย็น
2. นำใบฟ้าทะลายโจรมาล้างให้สะอาด แล้วนำมาต้มกินกับน้ำ ๑ แก้ว (๒๕๐ มล.) จนเดือด กรองเอาแต่น้ำ ดื่มครั้งละ ๑ แก้วกาแฟ (๑๒๕ มล.) ก่อนอาหาร เข้า-กลางวัน- เย็น
๓. รับประทานยาแคปซูลฟ้าทะลายโจรครั้งละ ๑.๕ – ๓ กรัม วันละ ๔ ครั้ง หลังอาหารและก่อนนอน

ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในผู้ที่มีการแพ้ฟ้าทะลายโจร
- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร เนื่องจากอาจทำให้เกิดทารกวิรูปได้
- ห้ามใช้ฟ้าทะลายโจรสำหรับแก้เจ็บคอในกรณีต่าง ๆ ต่อไปนี้
 - ในผู้ป่วยที่มีการเจ็บคอเนื่องจากติดเชื้อ Streptococcus group A
 - ในผู้ป่วยที่มีประวัติเป็นโรคไตอักเสบเนื่องจากเคยติดเชื้อ Streptococcus group A
 - ในผู้ป่วยที่มีประวัติเป็นโรคหัวใจรั่วหัวใจล้มเหลว
 - ในผู้ป่วยที่มีการเจ็บคอเนื่องจากการติดเชื้อแบคทีเรีย และมีอาการรุนแรง เช่น มีตุ่มหนองในคอ มีไข้สูง และหนาวสั่น

ข้อควรระวัง

- หากใช้ติดต่อกันเป็นเวลานานอาจทำให้เกิดอาการท้องอืดหรือแขนขามีอาการชาหรืออ่อนแรง
- หากใช้ฟ้าทะลายโจรติดต่อกัน ๓ วัน แล้วไม่หาย หรือ มีอาการรุนแรงขึ้นระหว่างใช้ยา ควร

หยุดใช้และพบแพทย์

- ไม่ควรใช้ในผู้ที่มีการท้องผูก

- ควรระวังการใช้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulants) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets) และยาลดความดันโลหิต
- ผู้ที่รับประทานยาเป็นประจำหรือมีโรคประจำตัว ควรปรึกษาแพทย์ก่อนรับประทาน

หลักฐานจากงานวิจัย

- จากการศึกษาวิจัยในคน พบว่า ฟัทะลายโจรมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าสามารถบรรเทาอาการหวัด ไอ เจ็บคอ ในผู้ที่เป็โรคติดเชื้อเฉียบพลันของระบบทางเดินหายใจและลดความรุนแรงของโรคได้ รวมทั้งการรับประทานยาผสมฟัทะลายโจรกับโสมไซบีเรีย จะช่วยป้องกันโรคไข้หวัดได้ร้อยละ ๓๓ เมื่อเทียบกับผู้ที่ได้รับยาหลอก ทั้งนี้ยังไม่พบงานวิจัยเกี่ยวกับ Coronavirus แต่พบว่าฟัทะลายโจรสามารถต้านเชื้อ avian influenza A (H9N2 และ H5N1) ในหลอดทดลอง และสามารถต้านเชื้อ influenza A virus ในสัตว์ทดลองได้ นอกจากนี้สารสำคัญในใบฟัทะลายโจร ที่มีชื่อว่า andrographolide ยังมีฤทธิ์ด้านการอักเสบร่วมด้วย โดยไปรบกวนเอนไซม์ COX และ inflammatory cytokines ซึ่งเป็นสารที่ทำให้เกิดการอักเสบ

มุมมองทางการแพทย์แผนไทย

-สำหรับอาการไข้หวัดและเจ็บคอ จะเกิดจากการที่ธาตุไฟในร่างกายเพิ่มมากขึ้น หลักการรักษาจึงมุ่งเน้นที่การปรับสมดุลธาตุของร่างกายให้กลับสู่ภาวะปกติ โดยการลดอิทธิพลของความร้อนในร่างกาย การจ่ายยาสมุนไพรที่มีรสขมเย็น เป็นวิธีหนึ่งที่แพทย์แผนไทยนำมาใช้ในการรักษา ดังนั้น ฟัทะลายโจร ซึ่งเป็นสมุนไพรที่มีรสขมเย็น จึงสามารถช่วยบรรเทาอาการที่เกิดจากธาตุไฟมากผิดปกติได้

-สำหรับอาการของ covid-19 ซึ่งในทางแพทย์แผนไทยยังไม่เคยมีการกล่าวถึงมาก่อน เนื่องจากเป็นโรคอุบัติใหม่ ไม่ปรากฏในคัมภีร์ มีเพียงการเทียบเคียงอาการดำเนินโรคตามคัมภีร์เท่านั้น **จึงไม่แนะนำ**ให้รักษาผู้ป่วย covid-19 ด้วยการแพทย์แผนไทยหรือยาสมุนไพรเพียงอย่างเดียวเป็นหลัก

-สำหรับคำแนะนำในการใช้ยาสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ เพื่อรักษาสมดุลธาตุทั้งสี่ ให้ร่างกายแข็งแรงตามศาสตร์การแพทย์แผนไทย ในโรค covid -19 แนะนำให้ใช้สมุนไพรที่มีรสเย็น เพื่อช่วยลดไข้ ลดอิทธิพลของธาตุไฟที่มีมากเกินไป ใช้ยารสสุขุม เพื่อปรับการทำงานของธาตุลม และใช้ยารสเปรี้ยว เพื่อช่วยลดเสมหะและฟอกโลหิต ดังนี้ หากมีอาการไข้ ตัวร้อน แนะนำให้ใช้ยาฟัทะลายโจร ยาจันทลีลา ยาประสะจันทน์แดงหรือยาเขียวหอมเพื่อช่วยลดอาการไข้ ร่วมกับการทานยาตรีผลา เพื่อช่วยในการถ่ายพิษไข้ ลดเสมหะ บรรเทาอาการไอ และยาหอมอินทจักร ยาหอมนวโกฏ หรือยาหอมทิพโอสถ เพื่อช่วยในการปรับสมดุลของธาตุลม

ตอบคำถาม

๑. **ไม่มี**หลักฐานสนับสนุนว่าฟัทะลายโจรสามารถรักษา โรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส (COVID-19) ได้

๒. **ไม่ควร**ใช้ฟัทะลายโจรในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน เนื่องจากการรับประทานติดต่อกันเป็นเวลานานอาจทำให้เกิดอาการท้องอืดหรือแขนขามีอาการชาหรืออ่อนแรง

เอกสารอ้างอิง

๑.การแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล(2563).**ไขข้อข้องใจฟัทะลายโจรกับ coronavirus 2019**.วารสารศิริราชประชาสัมพันธ์ 2563 ;32(428):6

๒.ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่องบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ.2562.ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนพิเศษ 5 ง หน้า 8

๓.สำนักงานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.**ฟัทะลายโจร[อินเทอร์เน็ต]**. [เข้าถึงวันที่ 13 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก :<http://medplant.mahidol.ac.th/>